

tallennettu Hankelisiin
4.8.1998 Jarna Pietik

Saap-
viikolla 43/1998

VALKEAKOSKI SAAKSMAEN KIRKKO
vesiputki- ja sähkökaapelikaivausten valvonta

Jyrki Palo 1998
Museovirasto, rakennushistorian osasto

kohde: Valkeakoski, Sääksmäen kirkko

tutk.laatu: Vesiputki- ja sähkökaapelikaivausten valvonta

tutk.laitos: Museovirasto, rakennushistorian osasto

tutkija: Jyrki Palo

kenttättyöaika: 5.10. - 13.10.1998

käytetty kirjallisuus:

Jutikkala, Eino. 1934. Sääksmäen pitäjän historia. Ensimmäinen ja toinen nide. Jyväskylä.

Kuuliala, Ilari. 1989. Sääksmäen seurakunta. Emäseurakunnasta seurakuntayhtymän osaksi. Valkeakoski.

Selin, Rauno. 1982. Sääksmäen pitäjän historia II. Valkeakoski

kenttättyöraportti: 9 sivua + liitteet

1. JOHDANTO	sivu 1
1.1. Työn taustaa	sivu 1
1.2. Kirkosta ja ympäristöstä	sivu 2
2. ARKEOLOGISET SEURANTATYÖT v.1998	sivu 2
2.1. Ojat	sivu 2
2.2. Pintamaan poistaminen	sivu 5
2.3. Luuhuone	sivu 8
3. YHTEENVETO	sivu 9

LIITTEET

Mustavalkonegatiiviluettelo
Pinnakkaiskuvat
Karttaluettelo

1. JOHDANTO

1.1. TYÖN TAUSTAA

Sääksmäen kirkon peruskorjausten yhteydessä syksyllä 1998 kirkkomaahan asennettiin vesiputkia ja sähkökaapeleita. Niiden vaatimien ojien kaivamisen arkeologiseen valvontaan Valkeakosken-Sääksmäen seurakuntayhtymä kustansi Museoviraston kautta arkeologin. Ennen töiden alkamista kenttätöiden arvioitiin kestävän kolme työpäivää ja jälkitöille varattiin kaksi päivää. Työt kuitenkin pitkittyivät siten, että kenttätyöt jatkuivat kaikkiaan seitsemän päivää ja jälkityöt neljä. Työpäivät olivat kentällä pituudeltaan 8 h (8.00 - 16.00), ja olosuhteet olivat viitenä päivänä aurinkoisen suotuisat; kahtena päivänä satoi.

Työtehtäviin kuului kirkkomaalle asennettavia putkia ja kaapeleita varten kaivettavien ojien kaivamisen seuranta. Mikäli ojista kaivetussa maassa tai ojissa näkyisi jotakin arkeologisesti kiinnostavaa, olisi se dokumentoitava. Kaivuutyöt arkeologilla oli oikeus keskeyttää väliaikaisesti tai suositella kaivannon paikkaa muutettavaksi.

Tämän lisäksi työtehtäviin kuului kirkon ympäriltä poistettavan pintamaan kaivamisen valvominen. Asehuoneen etelä- ja lounaispuolella oli jo ennen töiden aloittamista näkyvissä kaksi suurta kiveä, ja joitakin suuria kiviä oli näkyvissä myös sakastin pohjoispuolella.

Liitteenä olevissa kartoissa mainitut asehuoneen ja sakastin lattioiden korkeuslukemat (94,80 ja 94,70 m mpy) perustuvat Insinööri-toimisto Pentinmikko Oy:n rakennepiirustukseen. Koska ko. lattiat oli kuitenkin kenttätöiden aikana ilman varsinaista pintalaudoitusta, saattavat karttaliitteissä mainitut kivien pintalukemat heittää joitakin senttejä.

1.2. KIRKOSTA JA YMPÄRISTÖSTÄ

Sääksmäki kuuluu Valkeakosken kuntaan, ja sen kyläkeskus sijaitsee Hämeenlinna-Tampere -tien itäpuolella noin 7 kilometriä Valkeakosken kaupungista etelään.

Arkeologisesti Sääksmäki on tunnettu lähinnä Rapolan linnavuoresta, joka sijaitsee kilometrin päässä kirkolta pohjoiseen. Jutikkala (1934, 106) kertoo asiantuntijoiden arvelleen, että Sääksmäen harmaakivikirkko olisi rakennettu keskiajan loppupuolella, 1470-80-luvuilla. Uusin kirkkotutkimus (Hiekkänen 1994, 250) on päätynyt lähes samaan rakentamisaikaan. Jutikkalan (1934, 638-640) mukaan kirkko muutettiin ristikirkoksi 1840-luvun alussa. Ristin eteläinen sakara kuitenkin romahti vuonna 1847, ja koska pelättiin pohjoisenkin sakaran romahtamista, aloitettiin uudistustyöt alusta. Ristikirkko valmistui lopullisesti vuonna 1860.

Ristikirkkoa korjattiin perusteellisesti vuosina 1924-25 (kts. Kuuliala 1989, 230-232). Kirkko kuitenkin paloi 1.4.1929, jonka jälkeen kirkon eteläinen ja pohjoinen sakara päätettiin purkaa ja tilalle jättää pieni asehuone ja sakaristo. Vahvistaessaan korjauspiirustukset opetusministeriö määräsi, että poistettavista rakennusosista säilytettäisiin näkyvä muisto. Ko. osien pohja perusmuurin ulkoreunoja myöten tulisi jättää muuta kirkkomaan pintaa hieman korkeammalle Muinaistieteellisen toimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti. (Selin 1982, 384-386) Rakennustöiden yhteydessä Ilkka Kronqvist tutki kirkon lattian alla olevia hautoja.

2. ARKEOLOGISET SEURANTATYÖT v.1998

2.1. OJAT

Ojien kaivaminen oli aloitettu jo ennen arkeologisten seurantatöiden alkua. Kaivettuna oli kirkkomaan ulkopuolella hautausmaan

läntistä aitaa myötäilevä oja. Se alkoi aivan hautausmaan luoteisimmasta nurkasta, ja kulki ruumishuoneen kautta kohti kellotapulia, jonka pohjoispuolella se kääntyi aidan läpi kohti kirkkoa. Ojan maa koostui pääasiassa hiekasta, sorasta ja kivistä, eikä siinä ollut mitään arkeologisesti huomionarvoista.

Kirkkomaalla oja kaivettiin kaikkiaan noin 270 metriä. Näistä oja kellotapulnin pohjoispuoliselta aidalta kellotapuliin ja sakastiin oli syvyydeltään 2 metriä sekä leveydeltään maan pinnalla noin 2 metriä ja ojan pohjalla noin puolitoista metriä. Muut ojat olivat syvyydeltään 60 cm:stä metriin ja leveydeltään 60 cm.

Levein ja syvin oja vedettiin kirkkomaalle kellotapulnin pohjoispuolelta läpi kirkkomaan aidan. Pintamullan (10-20 cm) alla oli n. 10 cm kerros vaaleaa hiekkaa, jonka jälkeen erottui paksu tiilenpaloja ja tiilimurskaa sisältänyt kerros hienohkoa ruskeaa hiekkaa. Noin metrin syvyydessä maa muuttui epätasalaatuisemmaksi, kiviseksi, ja pian myös savisemmaksi. Paikka paikoin noin 1,5 - 2 metrin syvyydessä oli valtavan suuria, luontaisia kiviä, ja joissakin kohdissa samalla syvyydellä vastaan tuli peruskallio.

Lähellä kirkkorakennuksen luoteiskulmaa oli parinkymmenen sentin syvyydessä havaittavissa ohut nokeentuneen maan kerros, joka oli todennäköisesti syntynyt kirkon palon yhteydessä vuonna 1929.

Kirkon pohjois- ja koillispuolella maa oli pintasoran tai nurmikon ja ohuen multakerroksen alapuolella punaruskeaa, tiivistä hiekkamaata, joka varmasti oli paikalle tuotua täytemaata. Hiekkakerros jatkui ainakin kaivettujen ojien pohjalle (n.60 cm) saakka, eikä ojien epätasainen pohja missään kohdin osoittanut hiekkakerroksen päättymistä.

Sakastin koilliskulmasta pohjoiseen kaivettu oja sivusi vuoden 1929 palon jälkeen puretun pohjoispuolen sakaran itäseinän peruskiviä. Maa kivien vieressä oli laastin ja tiilten sekaista tummaa hiekkamaata.

Kirkon itäpuolella pintamaan alla oli useita täytemaahiekkakerroksia yhteensä noin 40 cm. Niiden alla oli tummempaa mullansekaista hiekkaa - ehkä alkuperäinen pintamaa - ja noin metrin syvyydessä pohjasavikerros. Kirkon ja nuorisotalon välisen kuusiainan luona maasta nostettiin runsaasti terävälinjaisia ja suorareunaisiakin kiviä, jotka eivät kuitenkaan muodostaneet selvää rakennetta, vaan olivat irrallisia. Mahdollisesti kyseessä oli kirkkoa aiemmin ympäröineen vanhan kiviainan jäänteet. Tätä olettamusta tukee se, että samalla paikalla maanpinta muodosti pohjois-etelä -suuntaisen, itään päin laskevan jyrkähkön terassin. Välittömästi sen länsipuolella oja ylitti kirkon ja nuorisotalon välisen betonisen kanaalitunnelin, johon asennettiin rakennusten väliset vesiputket ja sähkökaapelit.

Kirkon kaakkoispuolella pintamaan alla oli havaittavissa useita täyttömaakerroksia, joista kahden välissä oli noen sekä tiilimurskan ja tiilensekaisen maan muodostama kerros. Tämä lienee peräisin kirkon palosta. Täyttökerroksien alla oli ruskea ja tiivis, noin 30 cm paksu hiekkakerros, jota paikka paikoin seurasi vaaleanruskea hiekkamaa. Alinna ojissa näkyi tumma mullansekainen hiekka, jossa oli siellä täällä kiviä.

Asehuoneen eteläpuoleisessa ojassa näkyi kahdessa kohdassa kiviä, jotka sijaintinsa vuoksi saattoivat kuulua puretun kirkon osan rakenteisiin. Ne sijaitsivat välittömästi ristikirkon eteläisen sakaran eteläseinän oletetun sijaintipaikan ulkopuolella (kivikot yleiskartalla nro:t 1 ja 2). Näistä kohdista läntisemmästä puhkaistiin oja kohti asehuoneen lounaiskulmaa, jolloin heti kivikon pohjoispuolella havaittiin joitakin suuria kiviä, jotka todennäköisesti olivat kuuluneet ristikirkon eteläisen sakaran eteläseinään. Maa kivien ympäristössä oli irtonaista hiekkamaata, kun taas muualla kirkon eteläpuolella pintakerroksen alla näkyi useita täyttömaakerroksia monen kymmenen sentin paksuudella. Alinna kirkon eteläpuoleisessa ojassa oli näkyvillä punaruskea hiekkakerros.

Kirkon lounaispuolella maa oli pintakerroksen alla ruskeaa irtonaista täyttöhiekkaa, jossa oli parissa kohdassa suurehkoja

kiviä. Mitään jälkiä kellotapulien vierellä sijainneesta rakennuksesta (kts. Jutikkala 1934, 641, kuva 179) ei kuitenkaan ollut havaittavissa.

Kaivetuista ojista ei löytynyt minkäänlaisia artefakteja. Ihmisen luuta löytyi kirkon ympäriltä suunnilleen joka toisella kauhaisella, paikoitellen hyvinkin runsaasti. Yhdessäkään paikassa ei voitu osoittaa, että kyseessä olisi ollut ruumishautaus, eikä minkäänlaisia hautarakenteita näkynyt. On todennäköistä, että suurin osa luista on joutunut paikalle täyttömaan mukana. Runsaimmin luuta nousi kirkon länsipuolisesta itä-länsi -suuntaisesta ojasta, lounais-koillis -suuntaisesta ojasta kirkosta luoteeseen sekä samansuuntaisesta ojasta kirkon kaakkoispuolella. Kellotapulista kirkon eteläpuolelle suuntautuvasta ojasta ei löytynyt luuta lainkaan, kuten ei myöskään kirkolta nuorisotalolle vievän ojan itäisimmistä osista.

2.2. PINTAMAAN POISTAMINEN

Kirkosta etelään

Kirkkoa välittömästi ympäröinyt nurmikko ja sen alapuolinen ohut multakerros poistettiin lähes koko kirkon ympäriltä. Sekä kirkon etelä- ja pohjoissivustalla että kirkon itäpäädyssä havaittiin jäänteitä kirkon puretuista osista. Kirkon länsipäädyssä ei vastaavia eikä muitakaan jäänteitä havaittu.

Kirkon eteläpuolella, melko tarkalleen 7 metriä kirkon länsipäädystä mitattuna, 20-30 cm:n syvyydellä maanpinnasta havaittiin pohjois-etelä -suuntainen kivirivi. Rivin kokonaispituus oli noin 10 metriä. Rivi koostui useista suuremmista ja pienemmistä kivistä siten, että rivin länsireuna oli melko suora ja tasainen. Kivien välissä oli siellä täällä laastinpalasia ja maa oli laastin valkoiseksi värjäämää hiekkaa, kun taas molemmin puolin kiviriviä maa oli rakennusjätteen, lähinnä tiilien ja tiilimurskan sekaista multaa ja hiekkaa.

Kivirivi oli pohjois-etelä -suunnassa kaksiosainen. Eteläisen osan muodostivat jo ennen pintamaan poistamista näkyvissä olleet kaikkein eteläisin kivi sekä sen viereinen kivi, kun taas muut kivet kuuluivat pohjoisempaan, lähempänä kirkkoa sijainneeseen ryhmään. Lähimpänä kirkon seinää oli 2,5 x 2 m:n kokoinen kiven ja laastin muodostama möykky, jonka läpi oli itä-länsi -suunnassa puhkaistu noin 10 cm leveä reikä. Saman kiven itäpuolelle oli kaivettu (tai siihen oli alunperin laastista muotoiltu) noin 10 cm syvä ja 15-20 cm leveä pohjois-etelä -suuntainen kouru, jonka pohjalla oli laastinpalasia.

Lähes metrin verran tämän kivirivin itäpuolelta paljastui toinen, hyvin epäyhtenäinen kivirivi, joka koostui kuudesta kivistä. Näiden kivien itäreuna muodosti melko suoraa reunaa, joka oli yhdensuuntainen toisen kivirivin länsireunan kanssa.

Nämä kivirivit ovat yhdessä muodostaneet ristikirkon vuoden 1929 palon jälkeen puretun eteläisen sakaran länsiseinän perustan (yleiskartalla nro 3; kts myös kartta 2). Seinän pituus on ollut kaikkiaan noin 12 m ja sen leveys lienee ollut noin 2 metriä. Seinän pituutta oli jo ennen seurantatöiden alkua osoittamassa rakenteen eteläisin kivi, joka on ollut sakaran lounaisnurkan nurkkakivi.

Kirkosta pohjoiseen

Kirkon pohjoispuolella paljastui vastaavassa paikassa, noin 7 metriä kirkon länsipäädystä mitattuna, ristikirkon puretun pohjoisen sakaran länsiseinän peruskiviä (yleiskartalla nro 4; kts myös kartta 3). Seinän ulkolaita koostui kolmesta suuresta ja useammasta pienemmästä kivistä, joiden länsireunat olivat melko suorassa ja yhtenäisessä pohjois-etelä -suuntaisessa linjassa. Seinän paksuus on ollut ainakin 1,5 metriä, mutta pituudesta ei kentällä saatu havaintoa, sillä pohjoisimmat näkyville saadut kivet olivat vain noin 6 m:n päässä kirkon pohjoisseinästä.

Yhtenäisemmän rakenteen kivien välissä maa oli laastinmurusten tai -kappaleiden sekaista laastin valkaisu- hiekkamaata, kun taas rakenteen molemmin puolin maa oli rakennusjätteen, tiilien ja tiilimurskan, sekaista multaa ja hiekkaa.

Pohjoissakaran perustuksien läpi vedettiin sakastin länsiseinästä kirkkoon vesiputkia ja sähkökaapeleita. Paikalle kaivettu oja oli maanpinnalla leveimmillään lähes 2 metriä, ja sen syvyys oli myös noin 2 metriä. Paikalle on joskus aiemmin asennettu lika-kaivo. Näistä syistä suuri osa pohjoissakaran sisälle jääneestä maa-alueesta oli täysin myllättyä.

Ristikirkon pohjoisen sakaran itäseinän pohjoisosan peruskivet paljastuivat sakastin koillisnurkalta pohjoiseen päin (yleiskartalla nro 6; kts myös kartta 4). Varsin hyväkuntoinen seinämä oli lähes puolitoista metriä leveä, ja ulottui sakastin pohjoisseinästä 5 metriä pohjoiseen. Koko kivien välinen seinänala oli laastinvalkoista hiekkamaata, kun taas seinän sisäpuolella maa oli rakennusjätteen sekaista hiekkaa ja multaa. Pohjoissakaran koillinen nurkka oli jäänyt paikalle pystytetyn muistokiven alle, eikä sitä seurantatöiden aikana paljastettu lainkaan.

Myös pohjoissakaran pohjoisseinää paljastui jonkin verran pintamaan poistamisen yhteydessä. Sakaran koillisnurkasta länteen reilun kahden metrin matkalla pohjoisseinästä oli nähtävissä kolme suurta ja joitakin pienempiä kiviä, ja lännempänä oli jo ennen pintamaan poistoa näkyvissä suuri seinäkivi. Sen ja sakastin pohjoisseinän välistä paljastui noin 2,5 x 3 m:n alueelta tiiviihkö kiveys, jonka pinta oli lähes lattiamaisen tasainen (yleiskartalla nro 5; kts myös kartta 4). Lähimpänä sakastin pohjoisseinää (noin 3 m:n päässä siitä) oli kaksi lähes 1,5 m leveää kiveä, jotka poikkesivat eniten ko. tasosta, ollen sitä noin 10 cm korkeammalla. Rakenteen etelälaidalla oli pieni nokimaa-alue ja siitä pohjoiseen noin metrin matkalla noensekaista palanutta hiekkaa. Muualla kivien välissä maa oli pääsääntöisesti vaaleaa hiekkaa, kiveyksen ulkopuolella taas laastin ja muun rakennusjätteen sekaista multaa ja hiekkaa.

Kirkosta itään

Noin kolme metriä kirkon koilliskulmasta etelään, reilun metrin verran kirkon itäpäädyistä itään, osui kaivinkoneen kauhaan tilavuudeltaan lähes kuutiometrin kokoinen kivi, joka oli saata-va pois tieltä. Kivi oli ohuella rautatapilla ja kahdella rautalennkillä kiinni toisessa isossa kivessä, mutta lopulta rauta antoi periksi ja kivi saatiin irrotettua.

Kyseiset kivet (yleiskartalla nro 7) ovat todennäköisesti kuuluneet kirkkoon liittyneeseen rakenteeseen, jonka Krongvist on piirroksessaan kirkon vanhasta pohjakaavasta kuvannut (kts. esim. Jutikkala 1934, 106, kuva 51). Käyttämistäni lähteistä ei käy ilmi, mikä kyseinen rakenne on ollut. Sen pohjapinta-ala on kuitenkin ollut n. 9,5 x 5,5 metriä, ja sen eteläseinällä on ollut oviaukko ja siihen johtavat portaat. Mahdollisesti sen itäseinä on jäänyt kirkon vieressä kulkevan käytävän itäpuolella sijaitsevien hautapaikkojen tuhoamaksi. Em. kivet olivat ainoat, jotka kyseisestä rakenteesta tulivat näkyville pintamaan poiston yhteydessä.

2.3. LUUHUONE

1700-luvun loppupuolella rakennetusta luuhuoneesta tiedettiin, että se oli sijainnut jossakin kirkon koillispuolella, ja että se on purettu joskus vuoden 1929 palon jälkeen. Kuulialan (1989, 132,331) kirjassa olevien valokuvan ja kartan perusteella luuhuoneen paikka onkin mahdollista selvittää. Valokuvan vasemmassa reunassa näkyvä jalustalla seisova hautaristi sekä sen takana näkyvä hautakivi ovat edelleen paikallaan hautausmaalla, ja niiden perusteella luuhuoneen paikka on merkitty yleiskarttaan.

Luuhuoneen paikalla sijaitsee nykyisin useita hautoja, joten on luultavaa, että siitä ei ole maassa jäljellä enää kiveäkään.

3. YHTEENVETO

Sääksmäen kirkon ympärille kaivetuista ojista ei tullut näkyviin minkäänlaisia rakenteita, eikä niistä myöskään löytynyt talteenotettavia artefakteja. Ihmisen luita ojista sen sijaan löytyi hyvin runsaasti, ja ne päätettiin ojien täyttämisen yhteydessä haudata takaisin maahan.

Kirkkorakennuksen ympäriltä poistettiin pintamaata 10-30 cm:n kerros. Tässä yhteydessä kirkon etelä- ja pohjoispuolelta tuli näkyviin vuonna 1929 palaneen silloisen ristikirkon etelä- ja pohjoissakaroiden seinien perustuksia. Nykyisen sakastin pohjoispuolelta paljastui lisäksi pohjoissakaran sisäpuolista tasaista kiveystä, joka vaikuttaa lattiakiveykseltä. Myös kirkon itäpäättyyn liittyneen rakenteen perustuksia saatiin näkyville.

1800-luvun ristikirkon pohjoisen ja eteläisen sakaroiden sisältämät maa-alueet olivat täynnä luultavasti 1920- ja 1930-luvun rakennus- ja purkujätettä. Nämä tiilen- ja laastinpalaset olivat ainoat poikkeamat täyttöhiekkakerroksien kattamassa kirkkomaassa. Lisäksi suuri osa pohjoisen sakaran sisällä olevasta maa-alueesta on jo tehokkaasti myllätty. Kun vielä huomioidaan, että Valkeakosken-Sääksmäen seurakunta vaikutti halukkaalta jättämään purettujen seinien peruskivet näkyviin maanpinnalle, ei tarvetta jatkotutkimuksille tämän seurantatyön perusteella ole.

Turussa 19.10.1998

Jyrki Palo

KARTTALUETTELO Sääksmäen kirkon arkeologisista seurantatöistä

Kartta 1.	Yleiskartta. Mk 1:500	240 sivu, 908.1.7
Kartta 2.	Rakennekartta. Ristikirkon eteläsakaran
länsiseinän peruskivet. Mk 1:25	908.1.8
Kartta 3.	Rakennekartta. Ristikirkon pohjoissakaran
länsiseinän peruskivet. Mk 1:25	908.1.9
Kartta 4.	Rakennekartta. Ristikirkon pohjoissakaran
lattiakiveys ja itäseinän peruskivet. Mk 1:25	908.1.10

mustavalkovalokuvalettelö

- RHO NEG 121794 5.10. 1 Kirkkomaan purettu aita noin 5 m tapulista pohjoiseen. N-S
- 121795 2 Kuoppa yleisö-WC:n eteläpuolella. W-E
- 121796 3. Oja tapulilta kohti kirkkoa. W-E
- 121797 4. Ojaa kirkon kulmalta koilliseen. SW-NE
- 121798 5. Sisäkuva kirkosta. NNW-SSE
- 121799 6.10. 6. Kirkon länsipäädyn restaurointia. SW-NE
- 121800 7.10. 7. Oja kirkon kaakkoiskulmalla. S-N
- 121801 8. Ristikirkon eteläsakaran kaakkoisen kulmakiven viereinen (itäisempi) kivikko. S-N
- 121802 9. sama kuin ed., SW-NE
- 121803 10. Ristikirkon eteläsakaran eteläseinän kivikko (läntisempi). SW-NE
- 121804 11. sama kuin ed., SSE-NNW
- 121805 12. Oja kirkon eteläpuolella, etuoikealla peruskivet ristikirjon eteläsakaran kulmakiven vierellä. E-W
- 121806 13. Oja kirkon kaakkoiskulmalla, etuvasemmalla ristikirjon eteläsakaran kulmakivi. SW-NE
- 121807 8.10 14. Työkuva kirkon länsipuolisesta ojasta.
- 121808 15. Työkuva kirkon eteläseinustalta.
- 121809 16. Ristikirkon eteläsakaran länsiseinän peruskiviä. S-N
- 121810 17. sama kuin ed., kirkon tikkailta N-S
- 121811 18. Ristikirkon eteläsakaran peruskivien suurin kivi lähinnä kirkon seinää. NW-SE
- 121812 9.10 19. Ristikirkon eteläsakaran länsiseinän peruskivet. S-N
- 121813 20. sama kuin ed., kirkon tikkailta N-S
- 121814 21. Ristikirkon pohjoissakaran länsiseinän peruskivet. Kirkon tikkailta S-N.
- 121815 22. sama kuin ed., N-S
- 121816 23. Kirkon pohjoispuolinen oja. WNW-ESE
- 121817 24. Ristikirkon pohjoissakaran lattiakiveys. S-N
- 121818 25. sama kuin ed., NE-SW

Rhomag

- 121819 12.10 26. Kirkon koilliskulma maanpinnan poiston jälkeen.
NNE-SSW
- 121820 27. Asehuoneen länsi-ja eteläseinä maanpinnan poiston
jälkeen. SSW-NNE
- 121821 28. Kirkon itäseinään liittyneen rakenteen peruskiviä,
liikkuneet paikaltaan. N-S
- 121822 29. Ristikirkon pohjoissakaran peruskivien purkaminen
putkikaivannon tieltä. E-W
- 121823 30. Ristikirkon pohjoissakaran itäseinän peruskiviä.
SW-NE
- 121824 31. sama kuin ed., SE-NW
- 121825 32. Ristikirkon pohjoissakaran länsiseinän peruskivien
itäprofiilia. N-S

Sääksmäen kirkko

VEGIPUTKI- JA SÄHKÖKAPELIKÄIV. VALVONTA - 98

VALKEAKOSKI

121794

121795

121796

121797

0A
KODAK 5063 TX

1

1A
KODAK 5063 TX

2

2A
KODAK 5063 TX

3

3A
KODAK 5063 TX

4

121799

121800

121801

121802

4A
KODAK 5063 TX

5

5A
KODAK 5063 TX

6

6A
KODAK 5063 TX

7

7A
KODAK 5063 TX

8

121803

121804

121805

121806

8A
KODAK 5063 TX

9

9A
KODAK 5063 TX

10

10A
KODAK 5063 TX

11

11A
KODAK 5063 TX

12

121807

121808

121809

121810

12A
KODAK 5063 TX

13

13A
KODAK 5063 TX

14

14A
KODAK 5063 TX

15

15A
KODAK 5063 TX

16

121811

121812

121813

121814

16A
KODAK 5063 TX

17

17A
KODAK 5063 TX

18

18A
KODAK 5063 TX

19

19A
KODAK 5063 TX

20

121815

121816

121817

121818

20A
KODAK 5063 TX

21

21A
KODAK 5063 TX

22

22A
KODAK 5063 TX

23

23A
KODAK 5063 TX

24

121819

121820

121821

121822

24A
KODAK 5063 TX

25

25A
KODAK 5063 TX

26

26A
KODAK 5063 TX

27

27A
KODAK 5063 TX

28

121823

121824

121825

PHONEG 121794-121825

VALOK. JYRKI PALO 1998